

Disability Inclusion Task Team

DISABILITY
INCLUSION
STRATEGY

Erişilebilir Görsel-İşitsel İçerik Oluşturma

Gerekçe

Engelli bireyler, dünya nüfusunun tahminen yüzde 16'sını (veya yaklaşık 1,3 milyarını) temsil eden dünyadaki en büyük azınlık grubudur. Engelli bireylerin yaklaşık yüzde 80'i çalışma yaş aralığındadır. Bu nedenle, medya araçlarının hayatımızda önemli bir yeri olduğu düşünüldüğünde, engelli bireyler için doğru ve erişilebilir medya içeriğinin sağlanmasına görsel içeriklerin hazırlık aşamasında öncelik verilmelidir. Bu amaç doğrultusunda erişilebilirlik ve engelliliği dahil etme çabalarına günlük çalışmalarda kolayca rehberlik etmek ve erişilebilir görsel-ışitsel içerik hazırlanırken kullanılmak üzere bu kontrol listesi hazırlanmıştır.

Anahtar terminoloji ve tanımlar

Erişilebilirlik: Hem fiziksel yapıların hem de bilginin mümkün olduğunca geniş bir grup insan tarafından kullanılabilmesi veya erişilebilmesi derecesine denmektedir. Erişilebilirlik, engelli bireylerin bağımsız yaşamaları ve topluma tam ve eşit olarak katılmaları için bir ön koşuldur. Fiziksel çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemleri, halka açık veya halka sunulan diğer tesislere ve hizmetlere erişim sağlanmadan, engelli

bireylerin kendi toplumlarına katılımı adına eşit fırsatlara sahip olmaları mümkün değildir¹.

Yardımcı teknoloji: Özel ihtiyaçları veya engelleri olan bireylerin işlevsel yeteneklerini korumak, artırmak veya iyileştirmek için kullanılan herhangi bir bilgi ve iletişim teknolojisi, ürün, cihaz, ekipman ve ilgili hizmete denmektedir².

Engelli bireyler: Diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişileri içermektedir³.

Makul düzenleme: Engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri ifade eder⁴.

Evrensel tasarım: Ürünlerin, ortamların, programların ve hizmetlerin, uyarlamaya veya özel tasarıma ihtiyaç duymadan, mümkün olan en kapsamlı ölçüde tüm insanlar tarafından kullanılabilir şekilde tasarlanmasına denmektedir⁵.

¹ General Comment No. 2 - Article 9: Accessibility

² ICT & Digital Accessibility for the BOS, 2021

³ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/07/20090714-1.htm>

⁴ CRPD, Article 2 - Definitions

⁵ CRPD, Article 2 - Definitions

Her Tematik Konuyu Uygulamaya İlişkin Standartlar/Eylemler

Resimli Açıklama Biçimleri

Alternatif Metinler

- Basit görüntüler için kullanılır.
- Resimlerin metinsel açıklamasını sunar. Bu metin görsel olarak gizlenmiştir ancak görme engelli bir okuyucu ekran okuyucusunu kullanırken bir görselle karşılaştığında alt metin yüksek sesle okunacaktır.
- Alternatif metin, ekran okuyucular kısa okuyacağı için 125 karakteri geçmemelidir.

Uzun Görüntü Açıklaması

- Tablolar/grafikler/haritalar/şemalar gibi karmaşık görüntülerle kullanılır.
- Bir resmin birkaç paragraftan uzun olabilen ayrıntılı metin açıklamasıdır.
- Tablolar ve listeler gibi diğer öğeleri içerebilir.

Görüntü Altyazısı

Disability Inclusion Task Team

DISABILITY
INCLUSION
STRATEGY

- Fotoğraf hakkında ek bilgi sağlayan görüntünün bir bileşenidir.
- Görüntüyü kısaca tanımlayabilir ve/veya görüntünün kaynağı hakkında bağlamsal bilgi verebilir.
- Genellikle görüntüyü ayrıntılı olarak tanımlamaz, bunun yerine görüntü ile birlikte kullanılır.
- Erişilebilirlik söz konusu olduğunda, altyazılar isteğe bağlıdır. Fakat görüntü açıklamaları isteğe bağlı değildir.

Dekoratif Görüntüler

- Amacı görselliği geliştirmek olan ve önemli bir bilgi aktarmayan grafiklerdir.
- Genellikle tarif edilmeleri gerekmez.
- İstisnalar, önemli olabilecek ve okuyuculara bağlamsal bilgi verebilecek logolar gibi resimleri içerir.

Görüntü Açıklaması Yazma Kılavuzu

Sade Yapı

- ✓ Sade bir yapıya sahip açıklamalar yazın (genelden özele gidin, belirli ayrıntıları açıklamadan önce görsele genel bir bakış sağlayın).

Disability Inclusion Task Team

- ✓ Görüntüyü parçalarına ayırın ve açıklama mantıklı olacak şekilde düzenleyin.

Neler Dahil Edilmelidir?

- ✓ Bu görüntüyü görme engelli bireye anlattığınızı hayal edin:
- ✓ önünüzdeki duruma genel bir bakış;
  - nerede geçiyor;
  - kim mevcut;
  - hangi eylemlerin uygulanmakta olduğu;
  - nasıl ve ne zaman gerçekleştiği göz önüne alınmalıdır.
- ✓ Görsel açıklamasına nelerin dahil edileceğini seçmek “Kullanıcı bu görsel olmadan içeriği algılayabilecek mi?” sorusu baz alınmalıdır.

Tablolar/Grafikler

- ✓ Genel bakış sunarak başlayın ve görselleştirme türü hakkında bilgi verin:
  - Eksenlerdeki etiketler.
  - Satır sayısı.
- ✓ Belirli çizgilerin şeklini tanımlayarak ayrıntıları belirtin.

Disability Inclusion Task Team

DISABILITY
INCLUSION
STRATEGY

Video Altyazısı veya Kapalı Açıklamalı Altyazı Yazma Kılavuzu

- ✓ Ses içeriğini yalnızca metin biçiminde temsil etmekle kalmaz, aynı zamanda müzik, farklı ses efektleri veya içeriğin algılanması için gerekli olan herhangi bir ses bilgisinin metinsel temsili gibi işitsel bilgileri de içerir.
- ✓ Her sese altyazı eklenemez. Yalnızca içeriği algılamak açısından önemli olan ses efektleri, müzik ve şarkı söyleniyorsa eklenmelidir.
- ✓ Video altyazıları ima edilen anlamları aktarabilir.
- ✓ Cümlelerinizde şimdiki zamanı kullanın.
- ✓ Cümlelerinizi kısa tutun.
- ✓ Konuşmacıları ve konuşma aracını (radyo, televizyon, telefon) belirleyin.
- ✓ Ses efektlerini veya müziği parantez arasına yerleştirin.
- ✓ Kapsayıcı bir dil kullanın: Ayrımcı olmayan, kültürel açıdan kapsayıcı bir dil kullanmaya dikkat edin.

Disability Inclusion Task Team

- ✓ Çevrimiçi toplantı platformlarında otomatik/canlı altyazılar: Çevrimiçi toplantı platformları, otomatik/manuel altyazı hizmetlerini kullanmanıza izin verir.
- ✓ Videolara işaret dili tercümesi ekranın yan tarafındaki bir kutuda sağlanabilir.

Videolara İşaret Dili Tercümesi Ekleme Kılavuzu

Videonun Çekimi

- ✓ Video çekerken videonun sağ alt köşesinde mutlaka boşluk bırakın.
- ✓ Dikey videolar yerine yatay videolar kullanın. Bu, işaret dili ve altyazılar için daha fazla alan sağlayacaktır.

İşaret Dili Tercümesinin Videoya Alınması – Genel

- ✓ Ülkenin resmi ulusal dilinde veya videonun ana hedef kitlesinin dilinde işaret dili ekleyin (örneğin, video Türkiye'deki Suriyeli mülteciyi hedefliyorsa, işaret dili yorumu Arapça işaret dilinde olmalıdır).
- ✓ Mümkünse videonun farklı dillerinde işaret dili tercümesi ekleyin.

Disability Inclusion Task Team

DISABILITY
INCLUSION
STRATEGY

- ✓ İşaret dili tercümesinin çekilmesinden en az iki gün önce çeviriyi (gerekirse), senaryoyu ve son taslak videoyu paylaşın.
- ✓ Kalabalık bir arka plan kullanmaktan kaçının. Tercüman için düz bir arka plan kullanın (genellikle mavi renk yaygın olarak kullanılır).
- ✓ Arka plan aynı zamanda tercümanın ten rengi ve kıyafeti ile kontrast oluşturmalıdır. Bunda aydınlatmanın büyük rolü bulunmaktadır.
- ✓ Tercümanı videoya alırken makul bir mesafe bırakın (2 metreden az). El işaretleri, dudak hareketleri ve yüz ifadeleri net olmalıdır.
- ✓ Anlatıcı doğrudan videoyu izleyen kişiye işaret edecek şekilde kamera göz hizasında ayarlanmalıdır.
- ✓ Kamera hareket ettirilmemelidir ve aynı konumda kalmalıdır.
- ✓ Mümkünse, çekim kalitesini düşürdüğü için otomatik odaklamayı devre dışı bırakmak ve yüze manuel odaklamayı kullanmak en doğru tercihtir. Ya manuel yakınlaştırma kullanılmalı ya da kamera doğru mesafeye yerleştirilmelidir.
- ✓ İşaret dili tercümesinin görüntüsü kamera tarafından kesilmemelidir. Yukarı, aşağı ve yanlara doğru işaret dili çevirisi yapan anlatıcı görünür olmalıdır.

Disability Inclusion Task Team

DISABILITY
INCLUSION
STRATEGY

Videonun Çekilmesi – Tercümanlar İçin Talimatlar:

- ✓ Tercümandan, özellikle resim içinde resim kullanıyorsanız, ten rengiyle zıt renkte düz giysiler giymesini isteyin.
- ✓ Videoyu çekmeye başlamadan önce işaret dili tercümanının kullanabileceği alanı belirtin.
- ✓ Anlatıcının doğru konumunu zemine işaretleyin.

İşaret Dili Çevirisinin Videoya Alınması - Aydınlatma:

- ✓ Ekrandan veya sunucudan gelen gölgelere dikkat edin (Gölgelerin minimumda tutulması gerekmektedir).
- ✓ Işık, ekran ile anlatıcı arasında kontrast oluşturmak için yeterli olmalıdır.
- ✓ Ortaya çıkabilecek gölgelere dikkat edilerek doğal ışıktan en iyi şekilde yararlanılması önerilmektedir.

Düzenleme ve Yayınlama

- ✓ İşaret dili tercümanı, normal görüş mesafelerindeki izleyicilerin tüm hareketleri ve yüz ifadelerini net bir şekilde görmesini ve doğru bir şekilde tanımasını sağlamak için ekranda yeterli boyut ve çözünürlükte görünmelidir.

Disability Inclusion Task Team

DISABILITY
INCLUSION
STRATEGY

- ✓ İşaret dilinin ses parçasıyla senkronize olup olmadığını ve sesi doğru yansıtmayı yansıtmadığını test edin.
- ✓ Video yayını sırasında alt yazıların çakışmamasına ve tercümanı kapatmamasına dikkat ediniz.
- ✓ Yayınlamadan önce geri bildirimlerini almak için videoyu işitme engelli bireylerle test ediniz.

Sesli Açıklama

Sesli Açıklama Türleri

- **Standart sesli açıklama:** Doğal duraklamalar kullanılarak diyaloglar veya dış ses arasındaki boşluklara eklenen sesli bilgilere denmektedir.
- **Genişletilmiş sesli açıklama:** Orijinal ses parçasına eklenen ses içeriğiyle birlikte ses parçasına eklenen ayrıntılı sesli açıklamalardır (diyalog/seslendirmedeki doğal duraklamalara ses içeriği ekleyerek). Görsel içerik açıklaması diyaloglar arasındaki normal boşluklara eklenemediğinde sıklıkla kullanılır.
- **Sesli betimleme kullanımındaki unsurlar:** Sesli betimleme senaryosu & Sesli betimleme anlatımı

Sesli Açıklama Yazma Kılavuzu

Disability Inclusion Task Team

DISABILITY
INCLUSION
STRATEGY

- ✓ **Genelden özele:** Genel sahneyi tanımlayın, ardından ilgili kişi/kişiler kimler, ne yapıyorlar ve ne zaman bilgilerini belirtin.
- ✓ Yalnızca içeriği algılamak için önemli olan gerekli ayrıntıları ekleyin.
- ✓ İçeriği algılamak için gerekli olmadıkça, giysi rengi/stil gibi gerekli olmayan ayrıntılardan bahsetmekten kaçınin.
- ✓ Duyguları yorumlamak yerine yüz ifadelerini tanımlayın: “Genç kadın gülümser”; “Adam gözlerini deviriyor” gibi.
- ✓ Fiile fazladan bir açıklama katmanı eklemek için zarfları kullanın: “Çocuk odadan çıkar” gibi.

Engelli Dahiliyetine İlişkin Faydalı Kaynaklar/Bağlantılar/Rehberler (Sadece İngilizceleri bulunmaktadır)

- [UN Disability Inclusion Strategy - Putting Words into Action, UNSSC Blueline Course](#) (BM Engelli Kapsayıcılık Stratejisi - Sözleri Eyleme Geçirmek) (yalnızca BM çalışanlarına açıktır)
- [United Nations Disability Inclusion Strategy](#) (Birleşmiş Milletler Engelli Kapsayıcılık Stratejisi)
- [UN Training Package on the Convention on the Rights of Persons with Disabilities](#) (Engelli Bireylerin Haklarına İlişkin Sözleşmeye - BM Eğitim Paketi)

Disability Inclusion Task Team

Faydalı Kaynaklar/Bağlantılar/Rehberler (Sadece İngilizceleri bulunmaktadır)

- [All About Audio Description](#) (Sesli Açıklama Hakkında Her Şey)
- [Accessible Publishing](#) (Erişilebilir Yayıncılık)
- [Image Description Guidelines - DIAGRAM Centre](#) (Görüntü Açıklaması Yazma Kılavuzu)
- [Closed Captioning & Everything You Need to Know About It | 3Play Media](#) (Kapalı Açıklamalı Altyazı ve Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey)
- [Captioning Guidelines - Talking Type Captions](#) (Görüntü Altyazısı Kılavuzu)
- [Disability-Inclusive Communications Guidelines](#) (Engelli Kapsayıcı İletişim Kılavuzu)